

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, februar 1997
lětnik 47

2

BOŽE SŁOWO ZA NAS

Wulke žně

Problemy w našim swěće so dale a bóle přiwótřa. Ekologiske ćeže budžeja přiběrać, wosebje hdyž so kraje třećeho swěta na samsny puć podadža kaž Europa. W našim kraju drje so hospodarske položenje tež lětsa zasadnje njepolěpši. Socialne rozdžěle přiběraja. A tola přińdže dobry kónc wšeho zemskeho. Směmy čakać na tu wulku wěc, kotraž so nam w bibliji wozjewi. Bože žně su wulke. Wone leža před nami. Bože žně: to je zjewjenje jeho lubosće a jeho sprawnosće nam čłowjekam. Tole ma so doskónčnje stać na kóncu wšěch časow, ale nětko hižo mamy so sobu zapřijeć dać do Božej lubosće a jeho sprawnosće, so wobnowić dać wot nutřka sem. Jezus Chrystus je swojim wučownikam prajił: Žně su wulke, ale džělačerjow je mało. Prošće tehodla Knjeza žnjow, zo by pósłał džělačerjow na swoje žně.

Snadž dopominamy so hišće na čas NDR, hdžež bě džěla wjele, ale džělačerjow mało. Žani ludžo, žani ludžo, tehdy rěkaše. Džensa je temu hinak. Džěla je mało, a hjezdžělnosć je wulka. Njepláči hižo Jezusowe słowo? Nawopak, wone džensa runje tak přitřechi kaž tehdy: Je mało tych, kotřiž so zasa džuja za naležnosć Boha, za wosadu a cyrkej, za Bože kralestwo. Přemało je tych, kotřiž njesebičnje lubosć wusywaja, kiž njeboja so džěla po swjatoku a zasa džjenja za dobru wěc. Tole je w serbskim žiwjenju runje tak kaž w cyrkwi. Egoizm přiběra. Za mału chwilu sej w přewrótowym

času tón abo tamny mysleše, zo budže bórže wšitko lěpje, ale džensa je jasne, zo je nowa towaršnosć na swoje wašnje tež zaso nje-křescanska. Ludžo su spěšnje pytnyli: Nowy porjad wuchwaluje swobodu, a to rěka za mnje, zo móžu činić, štož chcju. Ale tutón puć powjetši problemy, a hrozja strach, zo dowjedže do katastrofy.

Jezus nam praji, što mamy činić: „Prošće tehodla Knjeza žnjow, zo by pósłał džělačerjow na swoje žně.“ Na spočatku njesteji namolwa do džěla, zo bychy ci, kiž maja džělo, hišće wjace džělać dyrbjeli, zo by so nabrěmjeniło tym, kiž hižo čezki wačok noša. Na spočatku steji modlitwa wo džělačerjow, kotrychž Knjez nam póscele. Nic na swoje skutki mamy so spuścić, dokelž su tute słabe dosć, ale dowěrić mamy so Božemu wjedženju: Wón znaje hižo tych, kiž móžeja so sobu gratu přimać.

Zo ma Jezus prawje, tole spóznamy tež z našich serbskich stawiznow. W njespócnym džěle bě Michał Frencl, farar w Budestecach, přeložil Nowy zakon. Skónčnje dyrbješe so tež Serbam Bože słowo w serbskej rěči podawać. Frencl njeměješe pak pjenjezy, zo by knihu wudał. Hornjołužiske stawy jemu pjenježnu podpěru zapowědžichu. Modleše so wo pomoc – a njeprošeše podarmo: Katharina z Gersdorff, bohata a pobožna zemjanika, zapláti čišć. 1706, w smjertnym léče Michała Frencla, dostachu Serbja skónčnje čišćany Nowy zakon. Přeni raz móžachu Serbja serbsce čitać: „Žně su wulke, ale džělačerjow je mało. Prošće tehodla Knjeza žnjow, zo by pósłał džělačerjow na swoje žně.“

Jan Malink

Něhdyša Čelnjanska wosada ze swojimi 300 wobydlerjemi dyrbješe so dla rozšěrjenja Wochožanskeje brunico-weje jamy pomynć. Poslednje kemše w tykowanej cyrkwi swječeštaj na reformaciskim swjedženju 1976 – před wjace hač 20 lěta – farar Neumann a superintendent Maiwald. Cyrkej rozbuchnychu njezdělu, 16. julija 1978.

E. Bigonowa

Jakub Šewčik (1890)

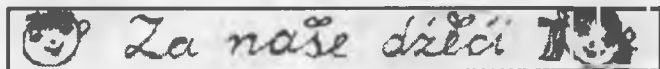
Bóh mój wuček

Božej mocy
wodnjo, w nocy
čuju, myslu, konjam;
jeho wolu
radšo zwolu,
hač so ludžom klonjam.

Wón mje wjedže
w prawym rjedže
za wšě dny a lěta;
w jeho ruce
přeńdu ducy
złoby, horja swěta.

Boža miłosć
stawam čilosć,
žiwjenje da duši,
Bóh mje škita,
wón mje wita,
hdyž su ludžo hłuši.

Woći k Bohu
swoju dróhu
w dowěrje tuž póńdu,
hač po bolu
z jeho wolu
njejba wjes low dońdu.

Wosebite rekordy

Kak wulka běše archa Noacha?

Běše někak 136 m dołha, 23 m šěroka a 13 m wysoka. Tak wulke su džensniše lětadla. (1. Mójzasa 6,15)

Kak wulki běše Goliat?

W bibliji je napisane, zo běše přez 2,70 m wulki. (1. Samuela 17, 4-7)

Štó běštaj poprawom přenjej dwójnikaj, wo kotrymajž so w bibliji pisa?

Běštaj to Jakub a Esaw, synaj Izaaka a Rebekki a wnučkaj Abrahama. (1. Mójzasa 25, 19-25)

Kotry kral wuznawaše so wosebje derje w přirodže?

Kral Salomon wučěše wjele čłowjekow wědu wo rostlinach a zwěrjatach. (1. knihi kralow 5, 13)

Štó běše přeni hudźbnik?

Jubal, wón wunamaka harfu a pišćalku. (1. Mozjaza, 4,21)

G.

ČITARJO PISAJA

„Česć budź Bohu we wysokości a měř na zemi a čłowjekam dobre spodobanje.“
Lukaš 2,14

Luby bratře Alberto!
Žohnowane a wjesole hody, žohnowanje Boha a pokoj za cyle nowe lěto 1997 přejetaj a wutrobnje strowitaj
Jaroslava a Jiří Kalenskeke

Za knjeza superintendenta a wšitkich ewangelskich Serbow žohnowane hody a zbožowne nowelěto 1997 wutrobnje přeje
Pólsko-serbske towarstwo wotnožka we Wrocławju

Žohnowane hodowne swjate dny a w nowym lěće wjele strowoty, wjesela, Božeye miłosće a pomocy we Wašim džěle přeje
dr. O. Filo ze swójbu

„W tym je so zjewiła lubosć Boha mjez nami, zo je Bóh swojeho jeničkeho narodženeho Syna do swěta pósłał, zo bychmy přez njeho žiwi byli.“
1. Jana 4,9

Přejemy Wam a sebi, zo bychmy so móhli wšitcy na tutu dobrou powěsć cyle spuścić.

Jarmila a Jaromír Strádalec

Žohnowane nowelěto 1997 přeje

Jerzej Krzyspiew

WUTROBNE PŘEPROŠENJE

na serbski kubłanski džen

póndželu,
24. februara 1997,

na Michałskej farje w
Budyšinje.

Započatk: 9.30 hodž.

Kónc: 15.30 hodž.

Serbske ewangelske towarstwo

přeprašuje serbske džěci na prózdniške přebywanje w Českej!

Hdy: 18.-24. awgusta 1997
To je posledni poľny prózdniški tydžěn, po nawróće su hišće tři dny swobodne.

Hdže: Starý Hrádek, Tis 19
Přebywamy w domje Čěskobratrowskeje ewangeliskeje cyrkwy, kiž je jednorje wuhotowany a w rjanej hórskiej krajiny bliske Orlickich horinow.

Štó: serbske šulske džěci wot 1. do 8. lětnika a džěci w pěstowarnskej starobje hromadže ze staršimi a młodostni/starši jako dohlad.

Što: w přirodže być – hrać – Bože słowo słyšeć – serbsce rěčeć – zhromadnosć dožiwjeć – rjanu wokolinu zeznac.

Plačizna: někak 90,00 hriwnow, wotwisne wot plačizny transporta, za swójby z wjacorymi džěcimi je potušenje móžne.

Informacije a přizjewjenje: hač do kónca februara:

f. Jan Malink
Goethowa 40
02625 Budyšin
tel. 03591/600711

Wulce česćeny knjez superintendent!

Na swjate hodowne dny a do noweho lěta 1997 wulce česćenemu knjezej superintendencej, serbskim duchownym a tež wšitkim lubyj ewangelskim Serbam nanajwutrobnije a nanajlěpše přeća: strowotu, zbožje, pokoj a měř a tež wosebje wjele Božeye hnady a žohnowanja sće a wutrobnje strowi w mjenje Towarstwa pólsko-serbskeho z Wašawy a tež we swojim wosobinskim

Waš dr. Z. Gajewski
Pomhaj Wam Bóh!
Božemje!

PS. Budź Wam jara wulki džak za Was časopis „Pomhaj Bóh“, kotryž jara derje ke mni dochadza.

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Knjez Wieder, kantor w Jabłońcu, je powołanje do Slepoho přijal; na jeho město w Jabłońcu je wot patrona, knjeza hrabje Arnima, kn. Mětaška, dotal we Łuču z wučerjom, postajeny. – Dale přesydlili so kn. Wićaz (Lehmann), wučer w Bramje (D. Ł.) do Glinska, dokelž chce so tamniši dotalni wučer kn. Kruša k jutram na wotpočink podać.

Při tej składnosći prosimy serbskich staršich, kotřiž změja nětko před jutrami

wo přichodže swojich synow rozsudžeć, zo na wažnosć serbskeho wučerja za serbsku šulu při tym njebychu zabywali. W mnohim druhim powołanju njesu sebi w radže mnohosće žadaćerjow dla: Serbskich wučerjow dołho hišće wjele njebudže. A tola je nam runje serbskich duchownych a wučerjow trjeba kaž sele a wody a kaž Božeho swěta.

Lužica, januar 1897

Serbska narodopisna wustajeńca w Drježdžanach 1896. Za wšu našej wustajeńcy wopokazanu lubosć a woporniwosć je serbski wubjerk třoch čestnych sobustawow pomjenował, a to: dworsku fotografowarku, knjeni Milu Höfferowu w Drježdžanach (rodž. Wjelic ze Židowa) – a nimo njeje wysocy zaslužbneju knjezow kral. krajneho twarskeho dohladowarja Schmidta a architekta Grotthu, twarca serbskeje wsy

na wustajenišću. Rjane diplomy, při tutej skladnosći wonym knježim přepodate, je w serbskich barbach naš krajani Ota Apič, moler a rysowanski wučer w Drježdžanach, wumjelscy zhotowil. Wón je z Jenšec pola Rakec rodzeny. – Skónčnje podawamy swojim čitarjam powěsć, zo kk dr. J. Pilk a B. Krawc nowy wulki serbski koncert w Drježdžanach připrawjaj.

Lužica, februar 1897

Film wo serbskim busu

Wulkotna wěc to bjezdweła je, zo mamy džensa wšelake možnosće, sebi z techniskimi srědkami zachować wažne podawki našeho časa. A to nic jeno sebi, ale wosebje tež přichodnym generacijam.

Wosebje derje so temu hodži zynkofilm, dokelž nam njeposrědkuje jenož wobrazy, ale tež zwuki a z tym rěčane a klinčate přinoški podawkow. Kóždemu duchownje hibićiwemu a technisce zajimowanemu čłowjekej poskića so z tym zmysłapołna zaběra.

Je zwjeselace, zo mamy tež mjez ewangelskimi Serbami tajkich ludźi. Bratraj Handrij Wirt z Njeswaćidła a Měrcin Panach z Łomska staj zapopadnytoj 50. serbski cyrkwinski dzeń a jězbu serbskeho busa 1996 na zajimawy a jimacy pask. Wupłod jeju prócy smědžachmy wohladać 9.11.96 na Michalskej farje. Nahladna ličba zajimcow bě přeprašenje scěhowała. A zawěsće njeje nichtó wobžaro-

wał, zo je tam pobyl. Smy džakowni, zo smědžachmy tutej wjerškaj lěta na tajke wažnje znowa dožiwić. Zapłać Bóh wšu naloženu prócu.

Wuznamny džěl filma je wěnowany prapremjerje kompozicije J. P. Nagela „Knježe, wodajjim“ a „Knježe pomhaj nam“. Je z tym drje zwjazany dobry wotpohlad. Su knihi abo tež jeno wotrězki, kiž maš wospjet čitać, zo by je poňnje zrozumił. Zda so mi być z tutej hudźbu podobnje. Přiwzaće nowych instrumentow, abo su to napodobnjene staroserbske, ma hižo něšto skutkowne na sebi. Jich napohlad, klinčanje, šwikot plodow ródneje hole zda so być něšto, štož chce nas napominać a wróćowjesć k našim korjenjam. Kak často napomina nas tež Swjate pismo: „Wróćće, wobroćće so, zo byšće žiwi byli.“ Bych měnił, zo ma swojoraznosć cyłeje twórby něšto njezaměnljwe swójske na sebi, štož pozbudźuje a k zamyšlenju pohnuwa a sebi tehodla wjacěkedsćnosće zasłuži, hač bu jej dotal wěnowane.

A. Grofa

2. schadžowanje 24. krajneje synody wot 15. do 19. nowembra 1996 w Drježdźanach

Hłowne temy nazymskeje synody běchu:

- rozprawa cyrkwinskeho wjednistwa
- rozprawa wo džělawosći krajnocyrkwinskeho zarjada wot zańdženeje nazymskeje synody sem
- słowo biskopa Kreßa wo temje „Spóźnajomna cyrkej“
- hospodarske zličbowanje lěta 1995
- hospodarski plan za lěto 1997
- diskusija wo domje za krajnocyrkwinski zarjad

W rozprawje cyrkwinskeho wjednistwa je so wo konfirmaciji rěčalo. Jenož někak 20 % młodostnych da so konfirměrować. Połojca młodostnych dže na młodžinsku swjećbu. Zbytni wzdadźa so swjedženja. Mnozy starši a młodostni měnja, zo hodži so woboje swjećić. Cyrkwinske wjednistwo je přećiwo wobdžělenju na młodžinskej swjećbje. Diskusija pokaza, zo je přihot na konfirmaciju za młodostnych wažny wotrězki žiwjenja, zo je wěda wo bibliji a wo cyrkwinskej wosadze wažne wuměnje, zo pozdžišo aktiwnje w cyrkwi sobu skutkuja. Hdyž so młodžiny zamołwitosć přenjese, so wona bóle přiwzata čuje. Runje w nowotwarskich džělach městow je młodžina jara wosamocena.

- Wo 69stronskej rozprawje džělawosće krajnocyrkwinskeho zarjada je so wjelerěčalo. Wona wobsahuje:
1. cyrkwinske džěło z džěćimi a młodostnymi
 2. natwar wosady, dušepastyrstwo a wšelake služby
 3. Bože služby a cyrkwinska hudźba
 4. wukublanje a dalekublanje
 5. pěstowarnje a ewangeliske šule
 6. krajnocyrkwinske zjednoćenstwo
 7. ekumeniske počahi
 8. financy

9. twarjenje w krajnej cyrkwi
10. zadobyća do cyrkwjow a farow, wandalizm na kěrchowach
11. planowanje džělowych městnow
12. prawa sobudželačerjow
13. počah stat a cyrkej
14. ewangelski bėrow
15. sobudželačerka za runostajenje žonow a mužow
16. škit wosobinskih datow
17. pruwowanski wotrjad za zličbowanja.

Wobšěrnje je so wo 11. dypku diskutowało. Na jednej stronje dyrba so wšě možnosće wužiwać, zlutniwje z dochodami wuńć, a na druhej stronje je nuzne, zo so džěło na najwažniši nadawk cyrkwy – připowědać Bože słowo – koncentruje.

Biskop Kreß w swojim dušepastyrskim słowje rozmyslowaše wo „Spóźnajomnej cyrkwi“. Chcu skrótko někotre z jeho mysłowtu podać. Wón wuńdže z wobrazu „cyrkej na wikach“ a zwěsći, zo so zdžěla hišće zawrějemy tutej woprawdžitosći. Dyrbimy swoju wěc poskić a nic pod hódnotu předać. Nimo tuteho noweho wobrazu „cyrkej na wikach“ mamy pak tež na nam znaty wobraz „pućowaceho Božeho luda“ myslić. Kajke dyrba znamjenja być, na kotrychž so naša cyrkej spóźnaje? Najprjedy dyrbimy hinak žiwi być, podobnje starej cyrkwi, kotraž je poľna čišiny, směrkw a swětla swěćkow a wotewrjena za tyšneho ze swojej čězu, kaž to Manfred Hausmann tak rjenje wopisowaše. Dale ma biskop křičeńcu džěć w dowěrje Božeho haj k čłowjeku za wažne. Dupa je znamjo našeje cyrkwy. A hdyž so dorosćeni křičija, dyrbjeli so kaž džěć křičić. – Tež na čas žiwjenja wusměrjene mandželstwo mjez mužom a žonu słuša k spóźna-

W tutym lěće spominamy na 125. posmjertniny serbskeho basnika Handrija Zejlerja. Wón narodži so 1. februara 1804 w Słonej Boršci a zemře 15. oktobra 1872 we Łazu. Handrij Zejler skutkowaš wot l. 1835 hač do smjerće jako farar we Łazu. Tu stwori tež swoje najwuznamniše literarne džěla a sčini sej mjeno jako publicist. Jeho 1827 nastata baseń „Rjana Łužica“ je po melodiji Korle Awgusta Kocora serbska narodna hymna. Pomnik na Łazowskim torhošću dopomina na wosobinu Handrija Zejlerja.

Tekst a foto: E. Bigonowa

jomnemu bibliskemu wu-swědčenju. Křescenjo měli so tež w poslušności Bohu napřečo zasadzić za zdžěla jara teptane hódnoty w towaršności kaž:

- česć drugeho abo druhich
- česćownosć před prawom
- swěrnosć w mandželstwje, ale tež we wulkim
- hařba abo respekt před nutřkownym drugeho
- staroba, kotraž so hižo srjedz štyrcetych lět započina
- česćownosć před přirodu a před zdžěla jara čerpjacej zwěrnu.

Wězo, hdyž so za to zasaďžujemy, smy hinak žiwi hač mnozy druzy, ale smy přez to tež spóznamni jakoludžo cyrkwyje. Biskop so wupraji za službne bydlenje fararja na farje, dokelž wotewrjeny farski dom je tež znamjo cyrkwyje. Skónčnje wón „lubosć k cyrkwi“ za jara wažne spóznamne znamjo ma, tež hdyž njeje wšitko hač na poslednje w porjadku. Ale skutkowosć „cyrkwyje na wikach“ so husto z tym wobmjězuje, zo so wona do špatneho swětla staji.

Mjez přednoškami slyšachmy wšelake postrowy přeprašenych hosći z druhich cyrkwjow. Wosebje zwjeselace bě za mnje, zo nam wšěm znaty, luby česki bratr farar Jaromír Strádal z Tisa pola Náchoda tež hósć synody bě. Wón so mje prašeše, hač ja někoho znaju, kiž by móhl w lětnich prózdninach 1997 a wrjanej wokolinje znatej młodžinskej skupinje, kotraž so za serbsku řeč zajimuje, raz tydzeń wučbu w serbsćinje nalochke wašnje podawać. Chcu prašenje dale dać, a jeli něchtó zwólniwy je, njech so pola serbskeje superintendenty w Budyšinje přizjewi.

Dlěši čas stej nas zaběraloj zličbowanje za lěto 1995 a hospodarski plan za l. 1997. Plan předwidzi někak 316 mio hr a je z tym někak 8 % niši hač plan za l. 1996. Dochody wot cyrkwinskih dawkow liča so z 125 mio hr, wot EKD někak 105 mio

hr a wot sakskeho stata nimale 26 mio hr. Wudawki su předwidzane mjez druhim 134 mio hr za wosady, nimale 27 mio hr za twarske potrjeby na cyrkwinskih twarjenjach a 29 mio hr za podžěl mzdy za 883 fararjow, zo bych jenož někotre z 315 pozicijow spomnił. Hač na maľke přeměny je so plan wot synody schwalil.

Dalši dypk bě dom za krajnocyrkwinski zarjad. Na nětčišim domje dyrbi so na kóždy pad něšto činić. Z tuteje potrjeby nam zarjad dvě zasadnej móžnosći předstaji:

- sprěnja, zo so nětčiši dom tak přetwari, zo minimalnemu standardej dosaha abo
- zdruha, zo so nowy dom natwari blisko domej cyrkwyje a so stary dom předa.

Zo by so móhlo we wosadach wo tym rozmyslować a zo móhla synoda so prawje rozsudzić, so skupina pomjenowa, kotraž dyrbi so hač do nalěca nadrobneje z tutymi myslemi rozestajeć a předlohu za synodu wudžělać, kotraž zmóžni, so wěcownje rozsudzić. Dže tu wo najwšelakoriše aspekty a skónčnje tež wo někak 25 mio hriwnow we woběmaj wariantomaj.

Wjace časa mějachmy za džělo we wuběrkach, a tak móžachu so wjacore zapodaća wobdžělać. W našim wuběrku smy mjez druhim wo bioetice přemyslowali.

Handrij Wirth
serbski synodola

CITAR PISA

Bratra a sotry!

Njebych radšo z japoštolom Pawlom dyrbjał rjec „swjeći“? Tež basnik Miškotte nas namoľwja: „Čłowjek dyrbi so mjenować swjaty, haj, smě so tak mjenować, dokelž slišamy Jezusej Chrystusej“ (1. Kor. 1,2). To je njewěrjomne, ale je to tak. A ja sej za tute hody přeju: Hdy nož bych-

H.N. Werkmann: Chasidske legendy

my wšitcy wědzeli, zo smy swjeći!

H. N. Werkman, kiž je namolował wobraz „Sabat jednorych ludži“, džělaše w komorce pod třěchu: tam tworješe, molowaše, zhoto-wješe swoje barbne čišće.

Tak nasta serija wobrazow „Chasidske legendy“ hač do měrca 1945, hdyž wotprawichu wuměca němscy okupanca. „Chasidske legendy“ běchu za nich „entartete Kunst“. Štó da móže džens hišće molować chasidske wobrazy? Ale wězo: wony „swjaty“, kiž wě wo Israelu.

Knjeni Hebe Kohlbrugg, kotrejže ewangelska teologiska fakulta Karloweje uniwersity w Praze spožčila titul „doctor honoris causa“, praji:

„Džens mje ludžo husto proša, zo bych rozprawjala wo koncentraciskim lěhwje w Ravensbrücku a wo spje-

ćowanju. Proša mje wo to husćišo hač prjedy a husćišo, hač by mi to lubo bylo. Njetrjebamy da wšu móc za hladanje doprědka? Njedyrbjeli so my radšo koncentrować na prašenje, kak žiwy być? Kak wobstać jako křescenjo w šmjatkach časa? Kak nas w našej přitomnosći njese wočakowanje přichoda?

- Pječa je trjeba, zo so wobhladujemy nětko po 50 lětach - a to je tola tež bibliski pohlad!“

Hdy bychmy při tutym wobhladnjenju a wuhladnjenju tež svojich blišich widželi - swjatych w Knjezu. Hdy bychmy zhromadnje woswjećili, zo chce WON z nami być wšitke naše dny!

Hans P. von der Horst a cyly wuběrk Załožby Stichting Kerkelijke Gemunkopbouw Oost-Europa

K 175. narodninam a 90. posmjertninam
Jana Radyserba-Wjele

„Ja wšak sym rady Serb“

Jako třećeho wuznamneho basnika hornjołužiskich Serbow w 19. lětstotku nim Handrija Zejlerja a Jakuba Barta-Čišinskeho smy Radyserba w šuli zeznali. Čišinski sam jeho charakterizuje jako kwantitativnje najproduktiwnišeho basnika a najwustojnišeho znarjerja ludoweje řeče, kotraž so w serbskich ewangeliskich wsach a w Budyšinje řečeše. To dopokazuja jeho lyriske basnistwo, jeho wjace hač 200 episkich basnjow, jeho impresionistiske balady kaž tež jeho fabule, kotrež přez jednoruludowu řeč w dwójnym zmysle powučuja. Žadyn basnik před nim sej tak wušiknje ze serbsčinu hrajkal njeje kaž wón – tón powědar, bajer, hrónčkar, mišter-prajidmar, zabawjer, wuwučowar. Radyserb bě přeni, kotryž za džěci basnješe.

Džěcatstwo a wučbne lěta

Hdyž Jan Radyserb-Wjela dnja 19. januara 1907 – 11 dnjow po swojich 85inach – zemrě, zawostaji wón nim swojeho wobšěrneho episkeho basnistwa zběrku přisłowow, přisłownych prajidmow, metaforiskich hronow, wjedrowych a burških kaznjow a druhich ludowych wuprajenjow, kotruž je hač do poslednjeho dnja swojeho žiwjenja wudospoňil a rjadował. Bě to jeho wosobinski skład, z kotrehož čerpaše za basnjenje po ludowym wašnju. Tu so pokazuje jeho wulka zahoritost za ludowu řeč, po kotrejež přikladže tak wustojnje rymowaše a tworješe, zo džensa ani njemóžemy z wěstosću prajić, kotre hrónčka znaješe z ludu a kotre bě basnił sam. Měješe k temu přinarodženy dar, kiž zwisowaše z jeho radosću nad powědanjom, kotruž bě namrěł wěsće po swojej wowce Hanje Wićazowej rodženeje Rjekec.

„Tabě z Boha mudra matka, poła powučacych powědančkow. Přez pošta lět hižo je, zo je nam hólčkam lube baje bała a nas k dobremu namoľwjała“, wón wo njej praješe. (Trójniki. Zběrka powědančkow) Ale tež nan, Handrij Wojak z přimjenom Wjela – pozdžišo přija přimjeno za jeničke swójbne mjeno – zamóžeše powědać. Tak Radyserb hižo w džěcacych lětach w staršiskim domje na Židowje slyšeše mnohotu bajkow a powěsćow, ale tež nanowe powědky z wójny. Tutón běše najprjedy w sakskim wójsku z Napoleonom služil, potom přećiwo njemu wojował a tak přez Rusku a Francosku čahnyl. Pozdžišo chodžeše na džělo do skały a džělaše připódla tež jako runar. Hospodarske poměry swójby běchu skromne kaž pola druhich Židowskich tež. Mać wuznawaše so w zelach a spyta něšto přizastužić, přez to zo zastarowaše Budyske lěkarnje ze zelami. Bjez džiwa, zo znaješe Radyserb tak derje rostlinske mjena a zahe započinaše sej je zapisować. Do staršiskeho domu chodžeše přeco wjele ludźi, a woni rozmoľwjaču so w čistej serbsčinje. Hižo młody Radyserb wšelake přisłowa nazhoni, wězo bjez teho zo by sej je wulce wažil. Wopytowaše Židowsku šulu, wo kotrež so tehdy praješe, zo džěci w njej wjace nawuknu hač na byrgarskej šuli. Wjele staršich susodnych wsow a samo z města swoje džěci tam sćeše. Paćersku wučbu měješe Jan Wjela pola fararja Jakuba, kotryž bu 1849 za serbskeho zastupnika do sakskeho sejma wuzwoleny. W nim namaka młody Židowčan dobroćiweho a swěrneho spēchowarja. Farar Jakub spózna wurjadne dary chěžkarskeho hólca a přija jeho do wučerskeje preparandy, na kotruž so po dwěmaj lěto-

Foto: priwatne

maj wukublanje na krajnostawskim wučerskim seminarje w Budyšinje přizamkny. Tu sedžeše mjez druhimi z Korlu Awgustom Kocorom, Michałom Rostokom, Janom Bohuwěrom Mućinkom a Janom Bartkom hromadze na šulskej lawce a daše so kaž druzy wot wuwučowanja pastora primariususa města Budyšina, wot Handrija Lubjeńskeho, w maćernej řeči zahorić. Podobny wulki wliw kaž Lubjeński na narodnym polu měješe direktor krajnostawského seminarja Johann Gottlieb Dressler na seminaristow předewšěm nastupajo pedagogiske džělo. Dressler kublaše swojich wučomcow w zmysle samostatneho myslenja a swobodneho nahlada wo swěće. Wón posrědkowaše jim moderne psychologiske znajomosće, kotrež su za wučerja tak wažne.

Wučer a demokrat

Wot lěta 1842 Radyserb džěci wučeše. Najprjedy zastupowaše wučerja w Chanecach pola Hodzija, potom, wot 1844 do 1852, běše z wučerjom w Bórku. Tam založistaj wón a Hana Krystiana Borskec – džowka chěžkarja a wikowarja na Židowje – swójbu. Tři džěci so narodzichu: Mila, Bohuwěr a Marja.

W tutym času so młodži doprědkarsce zmysleni Serbja zetkawachu na „Winičy“, w korčmje blisko Budyškeho Kopornika w sprjewinym dole, hdžež diskuto-

wachu wo zaměrach narodneho skutka a móžnosćach zhromadneho prócowanja. Tu řečachu wo založenju Maćicy Serbskeje a wo zarjadowanju serbskich koncertow. W tutym kole, hdžež skutkowachu mjez druhim Korla Awgust Mosak-Kłosopólski (wobseđer knježeho dwora w Małej Swóńcy, popularny řečnik), Jaroměr Hendrich Imiš (pozdžišo farar w Hodziju) a Michał Domaška (pěsnjer spēwa „Naše Serbstwo z procha stawa“), so Radyserb zahori za narodne myslenje a započinaše basnić. Handrij Dućman wopisa Radyserba jako zwonkownje nahladneho, apartneho, na dobre formy džiwaceho muža, zahoritoho, doprědka čěrjaceho wjednika młódšeje generacije. Wón drje njčinješe wjele słowow, ale zasadzo waweše so ze skutkom. A za džakom so wulce njehorješe, štož spóznamy tež z jedneho z jeho mnohich epigramow: „Jeli za džakom ty stejiš, wětřik lójiš, kóžla dejiš“. Aktiwnje so w lětomaj byrgarskeho hibanja 1848/49 zasadzi za demokratiju a za staćanski ideal – za republiku; založi hromadze z Janom Bartkom politiski tydzenik „Serbski nowinkar“. Demokratiska mysl sta so z nošacej ideju cyłego jeho basnistwa.

Započatk lěta 1852 přečahny Wjelic swójba do lubowaneho Židowa, hdžež so narodzi synk Jurij. Powoľachu Radyserba za přenjeho wučerja na Židowsku šulu. Tam měješe čežke zastojnstwo. Na chudym Židowje so mjerwješe z džěci. Hač do 100 džěci běchu w jednej rjadowni. 1866 zachadžeše cholera po Židowje. Tež Wjelic chěžko potřechi žalostna mrětw a zebra jim mandželsku a mać. Potřoch lětach woženi so Radyserb z Hilžu Büttec, rodženej w Hannoverskej, kotraž bě z nim hač do smjerće žiwa. W lěće 1868 přewza wón serbsku wučbu na Budyskim gymnaziju. Jedyn z jeho šulerjow, Ota Wićaz, so na Radyserba ↵

dopomina. „Wučba – jenička hodžina za cyły tydzień – bėše dobrowólna, ale lėdma ju žadny wučomc skomdži. ... Čitachmy z nim ‚Łužicu‘ a wėzo tež jeho pėsnje. Z wobdźiwanjom na njeho zhladowachmy. Při tym přeco wužiwaše składnosć, nas tež zeznawać z našimi stawiznami a z našej literatury. ... Stajnje nas pominaše, na rěč starych ludźi kedźbować, bajki a ludowe spėwy hromadzić a po serbskim kraju pućować. Přichadžeše do serbskeje hodžiny kaž na swjedzeń, w lėcu přeco z rostlinami w ruce a wukladowaše nam jich mjena. Cyła generacija serbskeje inteligency, kotraž je stary Budyski gymnazij přešla, je sedźala k jeho nohomaj a bu přez njeho duchownje sformowana.“

Ze 67 lėtami zloži Radyserb šulsku službu na Židowje. Džėci bėchu hižo dawno z domu. Džowka Mila bė so wudała na znateho fotografa Höfferta w Drježdžanach, hdžež so tež syn Jurij jako lėkar zasydli. Mėrko, wuwučeny překupc, přewza wulke předžerje w Dėčinje jako prokurist. Marja, kotraž bė nanowy basniski dar namřėla, zemřė zahe kaž tež syn Jan z druhého mandželstwa. Radyserb wotnaja sej njedawno gymnazija bydlenje. Tam přehlada swoje słowniske zběrki a wozjewi je w Časopisu Maćicy Serbskeje, pisaše za serbske nowiny, pėsnješe za džėci, wėnowaše so swojemu spisowaćelstwu.

Zběrka přisłowow a prajidmow

W Bórku započinaše Wjela swoje hač dotal bóle sporadiske zběrki ludowych wuprajenjow ze šulského časa rjadować a nowe wudobytki pospochi sej zapisować. Pytaše dowėru starych, nazhonitych ludźi. W dosłowje k swojej wulkotnej zběrce „Přisłowia a přisłowne hrónčka a wusłowia Hornjo-łužiskich Serbow“ (Budyšin 1902) swoje wašnje zbėranja wopisuje: „...sym wot ćělowych žo-

now, babow a braškow, haj samo wot ‚konwentiklskich bratrow‘ a druhich wosobow, kiž maju z ludźimi wjele wobchada, bohaće žnjał. Wšitke tu z mjenom mjenować, žana móžnota njeje, najwažniše wosoby pak, na kotrež so hišće dopominam, bėchu tele: Swėdomnic džėd na Židowje; Wowčerjec wowka, mudra Židowska baba, stara towarška našeje wowki...; Miko-wa, Małsečan ćělowa žona...; wumėnkar Hilbjenc w Bórku, jara zhonjeny džėd, mój susod a přiskladny zabawjer na dzešać lėt, mišter Jan Wićaz, wobsedźer, Kralowskeho młyna', muž mudreje hłowy...; předženak Šołta we Łazu, rodzeny z Haslowa...; mój přećel Jan Libš, prjedy z wučerjom w Bóšicach, potom w Budestecach, kotrehož zběrku sym po jeho smjerći w jeho zawostajenych knihach namakał a wužił; Chwacičan Kmoch, braška, daloko w Serbach znaty, a hišće druhi muž z Chwacić, mjenujcy Pjetawec nan, w swoim času tam na šuli ćescowny wučer.“ Žaneje składnosće njespušći, něšto noweho zasłapnyc. Dopjelni swoje zběrki na kemšacym puću, wosebje so k starym kemšerjam dzeržo, na wulkich kołbasach, kermušach, kwasach a křičiznach, na přewodach k rowu a k podobnym składnosćam, hdžež so wjele ludźi schadźowaše. Tute wašnje zbėranja w ludže ertnje wužiwanych přisłowow, prajidmow, burskich kaznjow a druhich běžnych wuprajenjow rozeznanawa Radyserba wot druhich mužow, kotřiž so w 19. lėtstotku z přisłowami zabėrachu. Woni – kaž na přiklad Karl Simrock w Němskej, František Ladislav Čelakovský w Čėskej, Adolf Petr Záturcký w Słowakskej abo Samuel Adalberg w Pólskej – wužiwachu hižo eksistowace zběrki jako žórła za nowe wudaće, z tym zo z nich wotpisachu. Lėdma něchtó něšto, štož bėše něhdže slyšał, do tutech hoberskich kompendijow zapřija. Nastork za zbėranje rěčnych formulow, praji-

dmow a přisłowow bė Jan Arnošt Smoler Radyserb je dał. Tež Handrij Zejler bė sej ludowe rěčne wobroty zapisował, kotrež je pozdžišo do swojeho literarneho tworjenja zapletł. Zejler pře-poda wujimki z přisłowneje zběrki Smolerjeje za ćišć w „Pėsničkach“ (Pjesnički hornych a delnych Łužiskich Serbow. Grimm 1841/1843). Tak je Radyserb-Wjela znajmjeńša z někotrych skromnych nazhonjenjow při zapisanju wšėdneje ludoweje rěče čerpać mohl. A Wjele zbėraše njesprócniwje a pilnje. Hakle we wyšej starobje namaka čas, wšitke zapiski a dženiki přehladać a zrdadować. Arnošt Muka, hódnotu Wjeloweje prócowanja spóznanawajo, přeće-

lej pomhaše, za móžnosćemi wudaća hladaše a kónčnje falowacych srėdkow dla naklad sam wobstara a njeseše.

Wjelowy „přisłownik“ ma za serbske kulturne stawizny wulki wuznam. Dokelž Radyserb sej wšitko zapisa, štož někak kaž přisłowow abo přisłowne prajidmo klinčeše, přewostaji nam kompendij, połny nahladow a wuprajenjow swėdkow pózdneho 19. lėtstotka. Zběrka je drje tež wuraz wubėrneje pilnosće wótčinca, kotryž wėdžeše, zo rěč njeje něšto mortwe, štož hodži so do słownikow zahrjebać, ale něšto organske, štož so njewustawajcy rozwiwa. Jeho literarne tworjenje je najlėpši přiklad. **Susanne Hozyna**

Swjaty Wjacław a Łužiscy Serbja

Pod tutym titlom bėše w oktobru w Katolskim Posole č. 38 wozjewjeny zajimawy nastawk. Wón chcyše Serbam wjercha Wjacława předstajić, kotryž ma w čėskich stawiznach wuznamne městno. Cyły lud sej jeho hišće džens jara česći a waži jako symbol čėskeje statnosće. Jeho mać Drahomira pochadžeše wot lutiskeho kmjena Stodoranow. Awtor nastawka dr. Horniček chcyše z nim na starodawne zwiski Čechow z Polobskimi Słowjanami skedźbnić, na prjedownikow džensnišich Serbow. Kajki je časowy pozadk tutech zwiskow a kajku stawiznisku rolu hraješe w njej čėski wjerchowski ród Přemysłowcow, z kotrehož bė Wjacław wušol? Wėmy, zo slubichu tući po rozbiću Wulkomorawskeho mőcnarstwa Němcam poslušnosć.

Dyrbimy započec w l. 919, hdyž bu Hendrich I., založer němskeho mőcnarstwa, kral. Přėnjotnje bėše wón sakski wójwoda a z tym direktny susod Polobskich Słowjanow. Ručež nastupi wón w Němskej na

kralowski trón, wočakowaše so, zo dyri kručė na Słowjanow. Tak so tež woprawdže sta. Přėnje nadběhi so započachu, hdyž zemřė w Čėskej nahle wjerch Vratislav w l. 921 a knjeistwo nad hłownym čėskim kmjenom wza do ruki jako zastupjerka swojich małowlėtnych synow mać – wudowa Drahomira. Tuta nje-přihłosowaše z dotalnym politiskim směrom Praskeho wjerchowského dwora, kiž připóznawaše nad sobu němske nadknjeistwo. Mać zemřėteho Vratislawa, stara wjerchowka Ludmila, bėše hinak přeswėdčena. Zda so, zo nasta runje z tuteje přičiny we wobšėrnišej swójbje knježacych Přemysłowcow hłuboka kriza a rozkora. Po lėta po Vratislawowej smjerći bu Ludmila namőcnje jako kažerka wotstronjena. Najpřirodniše wujasnjenje teho je, zo bė k rozestajenju došlo w prašenju, kak so w nastawcej wójnje mjez Němcami a Słowjanami zadžeržeć. Tu so Ludmila Drahomirje přeciwješe, hdyž wobhladowaše tuta nadběh Němcow na Słowjanow za ↵

nadběh přećiwo swojskej swójbje. Njezabudźmy, zo bě wona ze słowjanskeho Branibora do Prahi přišla. Drahomíra chcyše so z Luticami zjednočić, hač dotal pohanskimi, štož wobhladowaše zbóžna Ludmila jako njeslyšanosć, jeli nic dokónca jako zjednoćenje z antichrystom. Najskeje hižo ženje njezhonimy, kak je to woprawdže bylo, přetož njemůžeme stare cyrkwinske legendy po słowje wzać.

Hdyž stupi poňolětny Wjacław po někotrych lětach na trón (najskeje w l. 925), spadny radikalny wliw mačerje mócnje, dokelž měješe nowy wjerch hinašich poradźowarjow. Mjez Prahu a němskim mócnarstwom nastawa wuske zbliženje, kiž bě so přez wójsku wuprawu wunućo, najprjedy w cyrkwinskih naležnosćach, potom tež w politiskich. Přewahu zdoby druha strona, kotraž njebě Drahomírje dobra. Po zdaću bě to dosć krawny čas. Někotři čekachu k němskim Słowjanam, hdžež pytachu wuček. Drahomír zawrěchu na hrodze Budči. W susodnej Němskej buchu poněčim wšitke słowjanske kmjeny wutupjene, wosebje při Ło-

bju a to z kreju. Namócnje wunuzowany měř njetraješe dolho. Wlěće 929 zběhny so mjenje bóle cyła Połobská. Drahomíra a druzi wuhnancy so wróćichu. Zda so, zo buchu wot wšeho teho tež Praske poměry wowliwnjene a to wosebje w knježacej wjerchowskej swójbje.

W oktobru l. 929 (abo 935) potłóči so słowjanski zběžk z wulkim krepřeliwanjom Saksow. W Českej dońdže w Starej Boleslawje pola Prahi k druhemu stawizniskemu krawnemu podawkej. Něhdže w dnjach, hdyž wošlawjachu na němskim dworje dobyće ze zhromadnym wotprawjenjom wšěch jatych, padny wot ruki njeprěcelow wjerch Wjacław, zwjazkar němskeho krala. Smjerć Wjacława a pad jeho knježstwa běše politiska wěc w direktnym zwisku z poměrami w Němskej. Njeńdžeše jenož wo domjace rodowe naležnosće, kaž so to druhdy zjednoru.

Za noweho wjercha powołaču Boleslawa, młódšeho Wjacławoweho bratra, mjenowaneho Hrozny, dokelž so wobhladowaše za mordarja bratra. Wón chcyše samsnu njewotwisnu politiku hajić kaž jeho mać

Drahomíra. Za Čěsku nastachu njeměrne časy, džens bychmy prajili rewoluciske. Doklinčachu hišće wliwy misioniskeho skutkowanja Cyrila a Metoda z njedawno rozbiteje Wulkeje Morawskeje. Předewšěm běše to słowjanska liturgija z orientaciju na wuchodnu cyrkej w Konstantinoplu. Přemysłowcy a z nich wosebje Wjacław orientowachu so na Rom z lačonskej Božej službu. Jich kontakty z Regensburgskim biskopom su znate. Wěšte tež je, zo nastawa z nastupjenjom Boleslawa mjez Čechami a Němcami wojowanje, při čimž so nowy wjerch někotre lěta z wuspěchom wobaraše. Něhdže za dwaceći lět dyrbyeše so wón tehorunja nowemu kralej Ottej podač, kiž namjetowaše jemu čestne wuměnenja a slubi, zo njebudže so do jeho čěskich poměrow a naležnosćow tykać. Je móžno, zo dyrbyeše Boleslav něšto podobne slubić, wosebje štož nastupa Słowjanow w Němskej. Bohužel je wšitko hižo za zawěškom lět dawneje zańdženosće schowane. Wjele dyrbymy sej džens jenož rekonstruować, sej domyslić a tukać, kak je to najskeje bylo.

Tragedija běše, zo so za-

padni Słowjenjo tak kruće swojich starych pohanskich nabožinow dzeržachu. Tak dachu přičinu, zo by so Chrystusowy ewangelij z namocu a z politiskimi zajimami rozšěrił. W podćisnjenych wobwodach buchu němske biskopstwa založene a tak džěše z christianizaciju z dobom tež germanizacija. Škoda, zo njemějachu słowjanskich misionarow, kaž běše to we Wulkej Morawskej, hdžež wobmjezowaše runje tuta služba germanizaciju. Jednory lud přijimowaše Bože słowo zwólniwe; dokelž připowědowaše so jemu w jeho řeči, wšitko zrozumi. Wosebje wažne běše, zo bu Metod hižo w l. 869 přeni słowjanski arcybiskop, hdyž tež jenož na někotre lěta. Po jeho smjerći so wšitko potłóčowaše, dokelž bě wliw zapadneje cyrkwje dobył.

Tutón wažny wotrězk ze žiwjenja swjateho Wjacława bě w Katolskim Posole jenož naspomnjeny. Tehodla sym sej dowolił, na tuto wažnje šěršo na naše zhromadne stawizny ze słowjanskeje zańdženosće skedźbnić, bohužel tajkeje zrudneje a krawneje.

Miroslav Hloušek

Spominanje na serbske korjenje

Nazy mu lěta 1952 dyrbyeštaj naš džěd Korla Jančka a naša wowka Hana rodzena Nowakec wuhloweje jamy dla hromadze z njewudatej džowku Marku swoju Nydej pola Łaza na přeco wopuścić. Woni běchu posledni, kotřiž tutej wsy božemje prajichu. Lěta trajace rozžohnowanje z Nydeju (cyła naležnosć bě so hižo bjez někajkich protestow w třicetych lětach wujednała a so jenož wójny dla dljija) měješe nětk swój zbožowny abo njezbožowny wukónec. Zbožowny snadž tehodla, dokelž smědzachu Janček znajmjeńša we Łazowskej wosadze wostać, njetřebachu što

wě hdže wokoło čahać. Na druhim boku wuhloweje jamy, w Mortkowje, bě sej naš džěd zaso mału žiwnosć wotnajał. Tež na nowym kublešku je so wón hišće nimalé dwaj lětdzesatkaj bětlował. Džěd běše sprócniwy a jara dokladny čłowjek. Posledni lětdzesatk wšak slušese wšitko do prodrustwa. Nětk měješe wón trochu wjace chwile, wězo tež wowka. Běštaj so zawěrnje čas žiwjenja na chuduškej pěskojtej pódze nadžělałoj. Wotpočujetaj w Božim měrje na Łazowskim kěrchowje. Džěd zemře w lěće 1970 z nimalé wosomawosomdzesat lětami a wowka lěto po nim w

dwajawosomdzesatym lěće žiwjenja. Ja z nutrneje česćownosću na tuteju dušneju holanskeju Serbow spominam.

Četa Marka chodžeše wot spočatka šěsćdzesatych lět do brunicownje na čežke džěto. Běše džě džělać zwučena, jenož zo nětk přeni raz w swojim žiwjenju tež prawje pjenjezy zaslužeše.

Na rozwalinach

W oktobru 1952 je to bylo. W Smolerjowym a tež Malinkowym a Haješowym, předewšěm pak wězo Zejlerjowym Łazu běše swjatočne wopominanje. Serb-

ska zjawnosć swjećeše Handrija Zejlerjowe 80. posmjertniny. Tež my serbscy šulerjo běchmy z čahom z Budyšina do Łaza přijeli a před Zejlerjowym pomnikom na tamnišim torhošću spěwali a na wšelke narěče sluchali a potom w hosćencu kofej pili.

Běch so skradžu z tuteje swjatočnosće wotsalił a sej chěť do bliskeje Nydeje doběžał. Janček domske hišće steješe, módre wobělene, kaž je znajach. Wšo druge dokoławokoło běše hižo zapuscene. Pódlanske twarjenja kaž hródze, bróznja a kólnja běchu spotrohane a spowalene. A džěd tam něhdže mjez cyhelemi kramosćeše, kaž by za něčim pytał. Njewěm, što su jeho mysle byle a kak je ⇨

jemu wokoło wutroby bylo. Běše džě rozważliweje powahi a njedaše sej rady do nutra pohladnyć. Haj, tamleje rězańca byla, hdžež džěd srjedz zmy chošća džělaše, a tamle tón puklot, hdžež swój grat chowaše. Wšitko měješe přeco porjadnje składžene a zwěšane. Njerodu njeměješe zańć. Škoda, zo so njejsym ani kuska po nim radžił.

Wonu sobotu pobych potajkim posledni raz w lubej a druhdy tež njelubej Nydeji. Njelubej snadź tehoda, dokelž so mi jako pjerškeje tam nastajnosći styskaše, hdyž dyrbjach sam pola džěda a wowki wostać. A při tym běchu to tajcy dušni a lubil ludžo. Kak rjenje pola wowki za slódnymi jabłukami wonješe, předewšěm pak za čerstwym chłěbom, kotryž wowka sama pječeše. A kak zajimawe běchu pisane kalendry a knižki wot Raifeisenskeho drustwa z tymi dziwnymi rysowankami, ale tež wšelke lopjena a časopisy z hokatym křižom. Najzajimawša běše za mnje wězo knižka, kotruž na lubi wučušlich. Na titulnej stronje bě Stalin na čerwjenej, so drjebjacej hwězdzě wisajo widžeć, a tale hwězda z poľnej paru móh hrjec z njebjaj do hele čěrješe. Nó haj, hokaty křiž bě hižo wuslužil, a traješe potom jenož hišće někotre lětdžesatki, a tež čerwjena hwězda je so zmynila. Ně, naš džěd njeje nacij był, božedla. Hewak džě njeby směl tež po wójnje hišće swoje zastojnstwo gmejskeho předstejicerja abo byrger-

mištra, kaž jemurěkachmy, zastawać. Wěm so hišće dopomnić, zo Łazowski kurěr k njemu chodžeše abo jězdžeše ze wšěmi móžnymi wažnymi a snadź tež njewažnymi łopjenami. A džědowehe pisanskeho blida w dobrejstwě, hdžež swoje akty chowaše, njejsy so kaž wołtarja ani dótknýć směl.

Tehdom w oktobru 1952 so pochmurjene nazymske njebjo a Zejlerjowe posmjertniny tak prawje do tehole rozžohnowanja z lubej holanskej wsu hodžachu. Ja běch zawěsće přemlody a njeběch sej prawje teho wědomy, što to rěka, před rozpadankami swojeho statoka stać a so z nim rozžohnować. Druzy Nydženjo běchu dawno hižo wupućowali, Pawlušec na přiľklad do Chelna. Woni słušachu do našeho přecelstwa. A nětķ běchu Jančkec na rjedže. Tak kaž kapitan posledni swoju łódz wopušći, wuńdže naš džěd z Nydeje. Bě to posledni. Nam wšak bórze switaše, zo je do Mortkowa cył čwak bliže hač do Nydeje. Jědžechmy wot Noweje Wsy pola Rakec z koľom po chójnach a haćenjach na Kamjenej a za kaolinownju zawynychmy naprawo zaso do lěsa. Stróžu a Wulke Zdžary wostajichmy na lěwym boku. Po někotrych kilometričkach wuhladachmy hižo před nami ležacy Mortkow. **Hinc Šoľta**

(Pokročowanje slěduje.)

POWĚŚĆ

„Lěsny dom“ w Niskej woswjećeny

Niska (epd). Z wotewrjenjom chěže „Lěsny dom“ je diakoniski wustaw „Emmaus“ w Niskej wobšěrne saněrowanje swojeje chorownje zakónčił. W tutym twarjenju su mjez druhim fyzioterapija, labor kaž tež wjacore přiřetowanske rumnosće zaměstnjene, rjekny předstejer tuteho wustawa, Christian Garve,

na naprašowanje. Wšo dohromady je 1992 započaty přetwar chorownje ze 133 łožemi wjacje hač 45 mio hriwnow plaćil. „Najwjetši džěł“ je so ze spěchowanskimi srědkami sakskeho socialneho ministerstwa financował. Niska ze swojej chorownju je z poswjeće-

njom „Lěsneho doma“ za přichod zawěšćena, zwurazni Garve.

Diakoniski wustaw Emmaus liči z něhdže 430 sobudžělaćerjemi k najwjetšim džěłodawarjam šleskeje Hornjeje Łužicy. Tutón wustaw je so před 130 lěta založil.

Přeprošujemy

01.02. – sobota

15.00 hodź. wosadne popołdnje w Delnim Wujědzě (sup. Albert)

02.02. – 2. njedžela do póstneho časa

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

w samsnym času Boža služba za džěci kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

09.02. – 1. njedžela w póstnym času

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

16.02. – 1. njedžela w póstnym času

9. 30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (farar na w. Feustel)

19.02. – srjeda

15.00 hodź. wosadne popołdnje we Wochozach (sup. Albert)

23.02. – 2. njedžela w póstnym času

9.30 hodź. kemše w Barće (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)

14.00 hodź. delnjoserbske kemše w Smogorowje (předar Frahnaw)

24.02. – pónđzela

9. 30 hodź. kublanski dzeń w Budyšinje na Michalskej

26.02. – srjeda

15.00 hodź. wosadne popołdnje w Lipiču (sup. Albert)

02.03. – 3. njedžela w póstnym času

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

w samsnym času Boža služba za džěci kemše w Budestecach (sup. Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangeliskich Serbow. Rjaduje Serbska přědarska konferenca. – Domowina-Verlag GmbH, Tuchmacherstraße 27, 02625 Bautzen. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Jerjowa 15, 02625 Budyšin, tel. 03591/481280. – Sadźba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja tzwr w Budyšinje. – Wuchadza jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 1000 028 450, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 85 550 000